

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα, Τηλ.: 210 72 33 221-2, 210 72 33 216, Fax: 210 72 33 217,

Website: www.nchr.gr E-mail: info@nchr.gr

**Αξιοπρεπής μεταχείριση όλων των προσώπων που αγνοούνται και απεβίωσαν καθώς
και των οικογενειών τους συνεπεία των μεταναστευτικών ταξιδιών**

Η ΕΕΔΑ υιοθετεί τη Διακήρυξη της Μοντλιήνης

7 Φεβρουαρίου 2019

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με το Ν 2667/1998 σύμφωνα με κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων». Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από τριάντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

Αξιοπρεπής μεταχείριση όλων των προσώπων που αγνοούνται και απεβίωσαν καθώς και των οικογενειών τους συνεπεία των μεταναστευτικών ταξιδιών

Η ΕΕΔΑ υιοθετεί τη Διακήρυξη της Μυτιλήνης¹

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), στο πλαίσιο του ρόλου της ως Εθνικού Θεσμού για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΘΑΔ), προωθεί την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας και των πρακτικών των εθνικών αρχών με τα διεθνή και περιφερειακά πρότυπα για τα δικαιώματα του ανθρώπου ενώ ενθαρρύνει την επικύρωση αυτών ή την προσχώρηση σε αυτά, παρακολουθώντας παράλληλα την αποτελεσματική εφαρμογή τους².

Μάλιστα, η ΕΕΔΑ παρακολουθεί στενά τα ζητήματα προστασίας προσφύγων και μεταναστών και έχει εκδώσει μια σειρά Αποφάσεων και Συστάσεων προς την Ελληνική Πολιτεία αναφορικά με τα κοινωνικά δικαιώματα των μεταναστών, την είσοδο και διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια, τις συνθήκες κράτησης σε κέντρα κράτησης και τις συνθήκες διαβίωσης σε κέντρα υποδοχής, τις επαναπροωθήσεις στα σύνορα, κ.ά.³.

¹ Το παρόν κείμενο υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στις 7.2.2019. Εισηγήτριες: Μαρία Γαβουνέλη, Αντιπρόεδρος Α' της ΕΕΔΑ, Έλλη Βαρχαλαμά, Αντιπρόεδρος Β' της ΕΕΔΑ και Εύα Τζαβαλά, Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ.

² Βλ. άρθρο 3 παρ. (β) και (γ) των [Αρχών των Παρισίων](#) (Ψήφισμα Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών 48/134 της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1993).

³ Το καθεστώς προστασίας κοινωνικών δικαιωμάτων των προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα: σχετικά ζητήματα και προτάσεις, 20.09.2001, διαθέσιμο σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/koinwnika_dikaiwmata_twn_prosfigwn2001.pdf, Διεθνείς συμβάσεις προστασίας μεταναστών εργαζομένων και η θέση της Ελλάδας, 12.12.2002, διαθέσιμο σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/diethneis_symvaseis_metanastwn_ergazomenwn_n2002.pdf, Παρατηρήσεις επί του Νόμου 3386/2005 (ΦΕΚ Α' 212) «Είσοδος και διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια, 10.11.2005, διαθέσιμες σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/resolution_law_3386_2006.pdf, Δικαίωμα στην υγεία των μεταναστών χωρίς νόμιμα έγγραφα παραμονής, 12.12.2007, διαθέσιμο σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/apofasi_ygeia_metanastes2007.pdf. Και πιο πρόσφατα: Δήλωση της ΕΕΔΑ για τις σοβαρές διαστάσεις που έχει λάβει το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα στην Ελλάδα, 16.3.2016, διαθέσιμη σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/prosfigiki_krisi.pdf, Έκθεση ΕΕΔΑ για τις συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας μεταναστών και προσφύγων, Δεκέμβριος 2016, διαθέσιμη σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/kentra_filoxenias_autopsia.pdf, Δήλωση της ΕΕΔΑ για την κατάσταση του συστήματος υποδοχής και ασύλου στη χώρα, 22.12.2016, διαθέσιμη σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/Dilosi_EEDA_Asylo.pdf, Ανακοίνωση της ΕΕΔΑ για την κατάσταση στα Κέντρα Υποδοχής των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και ιδίως στη Μόρια της Λέσβου, 15.10.2018, διαθέσιμη σε http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/EEDA%20Anakoinwsi%20Moria%202018.pdf, Δήλωση της ΕΕΔΑ σχετικά με τις καταγγελίες για τις άτυπες επαναπροωθήσεις στον Έβρο, 29.11.2018, διαθέσιμη σε http://www.nchr.gr/images/pdf/nea_epikairothta/Dilosi_EEDA_Evros.pdf.

Στις 19 Δεκεμβρίου 2018 υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το Παγκόσμιο Σύμφωνο για την Ασφαλή, Ομαλή και Τακτική Μετανάστευση ('Global Compact for Migration')⁴, σύμφωνα με τα όσα προέβλεπε η Διακήρυξη της Νέας Υόρκης για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες⁵. Η Ελλάδα υποστήριξε την υιοθέτηση του Παγκόσμιου Συμφώνου για την Μετανάστευση ενώπιον του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών⁶. Το Παγκόσμιο Σύμφωνο θεσμοθετεί ένα πλαίσιο διακρατικής συνεργασίας θέτοντας 23 Στόχους, οι οποίοι αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις των κρατών για την υλοποίηση αυτών βάσει προτεινόμενων δράσεων και καλών πρακτικών. Μεταξύ αυτών, ο Στόχος αρ. 8 περί *Διάσωσης των ζώων και εγκαθίδρυσης συντονισμένων διεθνών προσπαθειών για τους αγνοούμενους μετανάστες* προβλέπει ότι τα κράτη «δεσμεύονται να συνεργάζονται διεθνώς για να σώζουν ζωές και να αποτρέπουν θανάτους και τραυματισμούς μεταναστών μέσω ατομικών ή από κοινού επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης, τυποποίησης της διαδικασίας συλλογής και ανταλλαγής σχετικών πληροφοριών, αναλαμβάνοντας συλλογική ευθύνη για τη διατήρηση των ζώων όλων των μεταναστών, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Επίσης δεσμεύονται να ταυτοποιούν εκείνους οι οποίοι απεβίωσαν ή αγνοούνται και να διευκολύνουν την επικοινωνία με τις πληγείσες οικογένειες». Παράλληλα, στις 11 Ιουνίου 2018, η Ελλάδα συνήλθε σε διάσκεψη στη Ρώμη από κοινού με την Κύπρο, την Ιταλία και την Μάλτα ώστε να διερευνήσουν την πιθανότητα έναρξης μιας Κοινής Διαδικασίας Απόδοσης Ευθυνών για τους αγνοούμενους μετανάστες στη Μεσόγειο. Κατόπιν αυτού, υπογράφηκε από τα συμμετέχοντα κράτη μια *Δήλωση σχετικά με τους αγνοούμενους μετανάστες*⁷, με την οποία συμφωνήθηκε, αρχικά, η αξιολόγηση των υπάρχουσών δυνατοτήτων έρευνας σε εθνικό επίπεδο από τη Διεθνή Επιτροπή για τους Αγνοούμενους και η υποβολή προτάσεων, από την τελευταία, για την αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων καθώς και για την ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Διεθνή Οργανισμού Μετανάστευσης, το 2018 σημειώθηκαν συνολικά 2.297 θάνατοι μεταναστών στη Μεσόγειο (επιβεβαιωμένοι θάνατοι ή αγνοούμενοι οι οποίοι τεκμαίρονται νεκροί) ενώ τον πρώτο μήνα του 2019 (χρονικό διάστημα από 1 Ιανουαρίου έως 5 Φεβρουαρίου 2019), ήδη 208 μετανάστες έχουν χάσει τη ζωή τους στην προσπάθεια να διασχίσουν τα θαλάσσια σύνορα προς την Ευρώπη. Σύμφωνα

⁴ Για το πλήρες κείμενο του Παγκόσμιου Συμφώνου για τη Μετανάστευση βλ. https://refugeesmigrants.un.org/sites/default/files/180713_agreed_outcome_global_compact_for_migration.pdf.

⁵ Ψήφισμα 71/1 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 2016, http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf.

⁶ United Nations, Meetings Coverage and Press Releases, 'World Leaders Adopt First Ever Global Compact on Migration, Outlining Framework to Protect Millions of Migrants, Support Countries Accommodating Them', 10 December 2018, <https://www.un.org/press/en/2018/dev3375.doc.htm>.

⁷ Για το κείμενο της δήλωσης βλ. <https://www.icmp.int/wp-content/uploads/2018/06/icmp-gr-mm-018-5-W-doc-joint-statement-on-the-issue-of-missing-migrants.pdf>.

δε με τα επίσημα στοιχεία της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο αριθμός των νεκρών ή αγνοουμένων μεταναστών που έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα συνολικά κατά τα έτη 2014-2018 άγγιξε τα 1.878 άτομα⁸.

Σε διεθνές επίπεδο, ελλείπει ένα ενιαίο κωδικοποιημένο κείμενο σχετικά με τις υποχρεώσεις των κρατών έναντι των νεκρών ή αγνοουμένων μεταναστών και των δικαιωμάτων των οικογενειών τους. Διεθνείς κανόνες εθιμικού και συμβατικού δικαίου ρυθμίζουν το εν λόγω ζήτημα σε καιρό ένοπλης σύρραξης. Ωστόσο, σε καιρό ειρήνης, διατάξεις του δικαίου προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του διεθνούς ποινικού και ανθρωπιστικού δικαίου και του διεθνούς δικαίου της θάλασσας εφαρμόζονται κατά περίπτωση, συμπληρωματικά με το εθνικό δίκαιο, το οποίο συνήθως εφαρμόζεται σε αυτές τις περιπτώσεις. Οι εθνικές νομοθεσίες των κρατών ρυθμίζουν ειδικότερα τις διαδικασίες έρευνας, ταυτοποίησης και καταγραφής των νεκρών και των αγνοουμένων, τη συμμετοχή των συγγενών σε αυτές και την αξιοπρεπή μεταχείριση των σορών των νεκρών και την ταφή τους σε σημαδεμένους τάφους. Προβλήματα δημιουργούνται στην πράξη στην προσαρμογή των εθνικών διαδικασιών στην ειδική περίπτωση των μεταναστών, οι οποίοι χάνουν τη ζωή τους ή αγνοούνται κατά την προσπάθεια εισόδου στην επικράτεια του κράτους υποδοχής και για τους οποίους ελάχιστα στοιχεία υπάρχουν σχετικά με το πρόσωπό τους και τις συνθήκες θανάτου ή εξαφάνισής τους. Η συναφής πρακτική τόσο της Ελλάδας όσο και άλλων χωρών της Μεσογείου επιβεβαιώνει την ανωτέρω προσέγγιση. Ελάχιστες αναφορές γίνονται από τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα διεθνή πρότυπα, παρά το γεγονός ότι είναι συμβαλλόμενα μέρη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ προβαίνει στην υιοθέτηση της *Διακήρυξης της Μυτιλήνης* και καλεί την Πολιτεία, κατά τη χάραξη πολιτικών σχετικών με τη μετανάστευση και την υιοθέτηση νομοθεσιών για τα δικαιώματα των αλλοδαπών καθώς και τους αρμόδιους τοπικούς φορείς, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους έναντι των αλλοδαπών (νεκρών και αγνοουμένων) και των οικογενειών αυτών, να λάβουν υπόψη τους τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απαριθμούνται αναλυτικά στο κείμενο της *Διακήρυξης* και συνάδουν με τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών, όπως αυτές αποτυπώνονται στα διεθνή συμβατικά κείμενα και έχουν ερμηνευθεί από τα διεθνή και περιφερειακά δικαιοδοτικά όργανα. Η

⁸ United Nations High Commissioner for Refugees, Operational Portal, Refugee Situations, Greece, <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179>.

Διακήρυξη αυτή, η οποία υπεγράφη στις 11 Μαΐου 2018 στη Θέρμη (Μυτιλήνη) της Λέσβου⁹ έχει ως εξής:

Διακήρυξη για την αξιοπρεπή μεταχείριση όλων των προσώπων που αγνοούνται και απεβίωσαν καθώς και των οικογενειών τους συνεπεία των μεταναστευτικών ταξιδιών (Διακήρυξη της Μυτιλήνης)

Εμείς, οι κάτωθι υπογράφωντες, συμφωνήσαμε την παρούσα Διακήρυξη, αναγνωρίζοντας το έμφυτο δικαίωμα στη ζωή και τη σημασία του σεβασμού και της διασφάλισης του δικαιώματος στην αλήθεια, για τον τερματισμό της ατιμωρησίας και την πρόωθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και ότι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να μην χάνουν την ταυτότητά τους μετά το θάνατο,

καλούμε όλα τα Κράτη να μεταχειρίζονται όλους τους ανθρώπους κατά ίσο τρόπο, ανεξαρτήτως φυλής, εθνικότητας, φύλου, ταυτότητας ή έκφρασης φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας, θρησκείας, ηλικίας, ικανοτήτων, δεξιοτήτων ή καθεστώτος οποιασδήποτε φύσεως,

και σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις και δεσμεύσεις τους:

- A.
 1. Να παρέχουν ασφαλές πέρασμα σε όλους όσους αναζητούν την ασφάλεια.
 2. Να απέχουν από κάθε πράξη που μπορεί να οδηγήσει σε επαναπροώθηση (refoulement).
 3. Να ενισχύσουν τα πρωτόκολλα έρευνας και διάσωσης όλων των μεταναστών συμπεριλαμβανομένων όσων αγνοούνται.
 4. Να συνεργάζονται και να μην παρεμποδίζουν ούτε να διώκουν ποινικά τα θύματα, τις οικογένειες, τις ενώσεις οικογενειών και την κοινωνία των πολιτών κατά τη νόμιμη άσκηση της ανθρωπιστικής έρευνας, διάσωσης και στήριξης των μεταναστών.
 5. Να συλλέγουν, να εξετάζουν και να διατηρούν όλες τις σορούς.
 6. Να σέβονται τα σώματα των αποβιωσάντων και διασφαλίζουν τη συνέχεια της κηδεμονίας επί όλων των σορών, από το στάδιο της ανεύρεσης μέχρι και τον τελικό προορισμό.
 7. Να λαμβάνουν όλα τα εύλογα μέτρα για την ταυτοποίηση των αποβιωσάντων και τον προσδιορισμό της αιτίας και του τρόπου θανάτου.

⁹ Την πρωτοβουλία για τη διάσκηψη της Μυτιλήνης, η οποία συγκέντρωσε εμπειρογνώμονες από όλον τον κόσμο και κατέληξε στην σύνταξη του κειμένου της Διακήρυξης, είχε η οργάνωση Last Rights. Το κείμενο υπεγράφη από την Ειδική Εισηγήτρια του ΟΗΕ για τις εξωδικαστικές, συνοπτικές και αυθαίρετες εκτελέσεις και άλλες 50 οργανώσεις, πανεπιστήμια, εμπειρογνώμονες και ιδιώτες. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. <http://lastrights.net/mytilini/4592828704>

8. Να διεξάγουν αποτελεσματικές έρευνες για την απόδοση της δικαιοσύνης, των ευθυνών και την αποκατάσταση των θιγέντων.
9. Να συλλέγουν και να διατηρούν για όλους τους αγνοούμενους μετανάστες πληροφορίες προ θανάτου και το ιστορικό τους και γενετικό πληροφοριακό υλικό για τους βιολογικούς συγγενείς τους, καθώς και να συλλέγουν και να διατηρούν για όλες τις μη ταυτοποιημένες σορούς όλες τις πληροφορίες αναφορικά με την ανάσυρση και μετά το θάνατο, συμπεριλαμβανομένων δειγμάτων DNA μετά το θάνατο.
10. Να φυλάσσουν τα προσωπικά αντικείμενα των αποβιωσάντων και να τα επιστρέφουν στις οικογένειές τους.
11. Να παρέχουν κάθε απαραίτητη βοήθεια στις οικογένειες των ταυτοποιημένων αποβιωσάντων μεταναστών για την έκδοση του πιστοποιητικού θανάτου.
12. Να αναπτύξουν προσβάσιμες διαδικασίες για τις οικογένειες που αιτούνται τεκμήριο θανάτου και πιστοποιητικό τεκμαιρόμενης αφάνειας.
13. Να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την αναζήτηση και την ενημέρωση της οικογένειας των αποβιωσάντων και των αγνοουμένων.
14. Να διευκολύνουν τον επαναπατρισμό των αποβιωσάντων στις οικογένειές τους, αν αυτός είναι εφικτός.
15. Σε περίπτωση μη επαναπατρισμού, να διαθέτουν τη σορό κατά τρόπο αξιοπρεπή και με σεβασμό προς το πρόσωπο του αποβιώσαντος.
16. Να καταγράφουν τη θέση της ταφής των αζήτητων και άγνωστων στοιχείων σορών και να σέβονται και να μεριμνούν για τη συντήρηση των νεκροταφείων στις χώρες όπου ανευρίσκονται οι σοροί.
17. Να παρέχουν ειδική προστασία για τα παιδιά των αγνοουμένων και αποβιωσάντων μεταναστών.
18. Να δημιουργήσουν εθνικούς μηχανισμούς στις χώρες προέλευσης, διέλευσης ή / και προορισμού αναφορικά με τους αγνοούμενους μετανάστες, στις οποίες θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται κυβερνητικοί φορείς, η κοινωνία των πολιτών, οι οικογένειες, οι ενώσεις οικογενειών, οι κοινότητες των μεταναστών και ειδικοί εμπειρογνώμονες.

B. Να σέβονται τα δικαιώματα των αγνοουμένων και των αποβιωσάντων καθώς και των οικογενειών που πενθούν, μεταξύ των οποίων, ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα:

1. Τα μέλη της οικογένειας των αγνοουμένων ή αποβιωσάντων προσώπων ή άλλα σχετιζόμενα πρόσωπα, καθώς και μάρτυρες, οπουδήποτε και αν διαμένουν, δεν θα

πρέπει να τίθενται υπό διοικητική κράτηση ή/και απέλαση ή σε διαδικασία επιστροφής ή απέλασης, κατά οποιοδήποτε στάδιο της ανάκρισης, των διοικητικών και νομικών διαδικασιών.

2. Τα μέλη της οικογένειας έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν τον/τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών και τον/τους νομικούς εκπροσώπους που προθυμοποιούνται να τους παρέχουν βοήθεια, να τους στηρίζουν και να συνηγορούν για λογαριασμό τους σε οποιοδήποτε στάδιο ή διαδικασία αναζήτησης, ταυτοποίησης, έρευνας και απόφασης επί των δικαιωμάτων τους σε σχέση με τους αγνοουμένους και αποβιώσαντες συγγενείς τους, συμπεριλαμβανομένων των κυρώσεων και των επανορθώσεων, όπου αρμόζει.

3. Τα μέλη της οικογένειας των αγνοουμένων ή αποβιωσάντων προσώπων έχουν το δικαίωμα στην ενημέρωση και στη διαβούλευση σε όλα τα στάδια της ανάκρισης, των διοικητικών και νομικών διαδικασιών για την έρευνα και ανάσυρση των αγνοουμένων και αποβιωσάντων συγγενών τους καθώς και των προσωπικών τους αντικειμένων.

4. Τα μέλη της οικογένειας ενός αγνοούμενου ή αποβιώσαντος προσώπου θα πρέπει να λαμβάνουν από τις κρατικές αρχές όλη την απαραίτητη στήριξη και βοήθεια για να διευκολύνονται κατά την άσκηση του δικαιώματος στην αποτελεσματική και δέουσα συμμετοχή στην έρευνα και να τους παρέχεται νομική βοήθεια, πρόσβαση στα έγγραφα αναφορικά με την έρευνα και ανάσυρση των αγνοουμένων και αποβιωσάντων συγγενών τους και των προσωπικών τους αντικειμένων είτε στην ξηρά είτε στη θάλασσα.

5. Τα μέλη της οικογένειας ενός αγνοούμενου ή αποβιώσαντος προσώπου θα πρέπει πάντα να έχουν τη δυνατότητα να συναινούν, κατόπιν πλήρους ενημέρωσης, σε όλα τα μέτρα που λαμβάνουν οι αρχές και όσοι άλλοι ενεργούν για λογαριασμό τους.

6. Τα μέλη της οικογένειας ενός αποβιώσαντος προσώπου θα πρέπει να μπορούν να αποφασίσουν για τον τόπο, το χρόνο και τον τρόπο ταφής, είτε προσωρινής είτε μόνιμης, καθώς και τον τόπο τελικής ανάπαυσης κατά τρόπο αξιοπρεπή και με σεβασμό προς το πρόσωπο του αποβιώσαντος.

7. Τα μέλη της οικογένειας θα πρέπει να λαμβάνουν βοήθεια κατά την οργάνωση και συμμετοχή στην τελετή κηδείας του αποβιώσαντος συγγενή τους, συμπεριλαμβανομένης, όπου χρήζει, οικονομικής βοήθειας και ταχείας διεκπεραίωσης του μεταναστευτικού τους καθεστώτος και της θεώρησης εισόδου.

8. Τα μέλη της οικογένειας θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, κατόπιν εύλογης ειδοποίησης, να επισκέπτονται τον τόπο ανάπαυσης του αποβιώσαντος συγγενή τους,

συμπεριλαμβανομένων των τόπων προσωρινής ανάπαυσης πριν από την κηδεία, όπως όσους παρέχονται από τα γραφεία κηδειών, καθώς και να πραγματοποιούν επικήδειες τελετές όχι μόνο εκείνη τη χρονική στιγμή αλλά να επισκέπτονται και στη συνέχεια τον τόπο της τελικής ανάπαυσης ή την τοποθεσία του μνημείου.

9. Τα μέλη της οικογένειας θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, όπου αυτό είναι εφικτό, και κατόπιν εύλογης ειδοποίησης, να επισκέπτονται τον τόπο όπου ο συγγενής τους είναι γνωστό ή πιθανολογείται ότι έχασε τη ζωή του ή όπου εθεάθη ή είναι γνωστό ότι ήταν εκεί για τελευταία φορά, συμπεριλαμβανομένης και της δυνατότητας πραγματοποίησης τελετουργικών.

10. Οι υπηρεσίες στήριξης και βοήθειας θα πρέπει, υπό την επιφύλαξη της τακτικής επανεξέτασης, να παραμένουν διαθέσιμες έως ότου ανευρεθεί το αγνοούμενο πρόσωπο ή ο αποβιώσας ανασυρθεί, ταυτοποιηθεί και αναπαυθεί μέσα από νόμιμες διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της ολοκλήρωσης οποιασδήποτε δικαστικής έρευνας/ανάκρισης ή άλλης σχετικής διαδικασίας.

11. Στα παιδιά θα πρέπει πάντα να διασφαλίζεται ειδική προστασία και στήριξη, σύμφωνα με τη Σύμβαση του ΟΗΕ του 1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

12. Το βέλτιστο συμφέρον κάθε παιδιού που θίγεται από το θάνατο ή την εξαφάνιση ενός γονέα ή άλλου στενού μέλους της οικογένειας θα πρέπει να είναι πρωταρχικής σημασίας κατά την παροχή οποιασδήποτε από τις παραπάνω υπηρεσίες, την υποστήριξή του ατομικά αλλά και της οικογένειας στο σύνολό της, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης ή της αποκατάστασης της οικογενειακής ενότητας κάθε παιδιού που έχει θιγεί με τους επιζώντες συγγενείς του, το συντομότερο δυνατόν, σύμφωνα πάντα με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.